

VOJNA A MÍR

Sergej

Sergejevič

Prokofjev

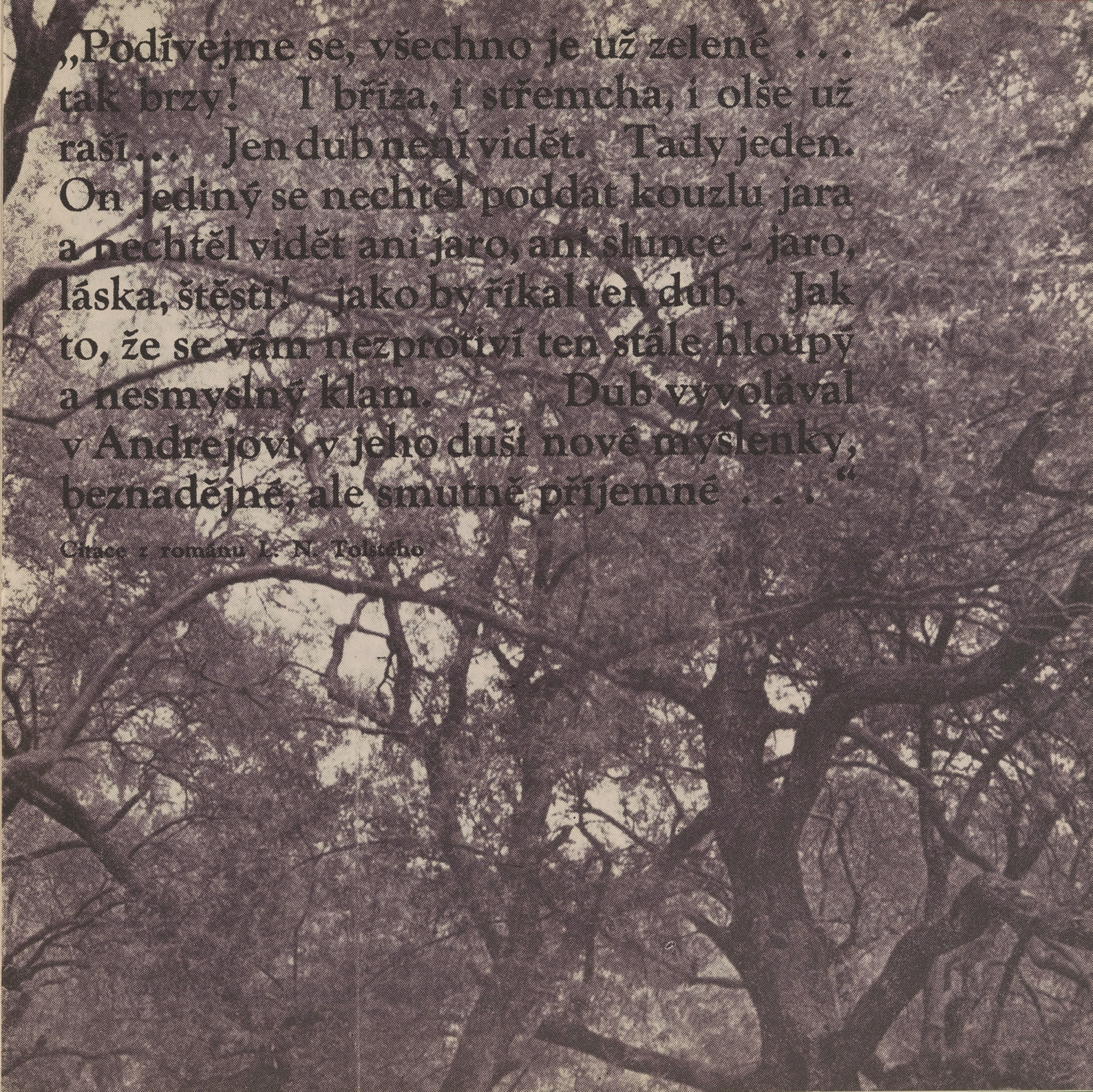

V šedesátých letech minulého století, po porážce carské armády v krymské válce, obrátil se Lev Nikolajevič Tolstoj k hrdinské době ruských dějin o půl století zpět, k vítězství nad Napoleonem r. 1812, aby připomenul současníkům slávu ruských zbraní a poprvé v takovém rozsahu vyjádřil svoji filozofii dějin, které byly vždy na celém světě především dějinami válečnictví. Za sedm let nepřetržité práce vzniklo mohutné románové dílo, které obsáhlo historický úsek od r. 1805, kdy ruská vojska zasáhla v Evropě do války s Napoleonem, až do r. 1820, kdy už politický spád v Rusku ukazoval k děkabristickému povstání.

Tolstého však nevedl jen zájem historický, chtěl vidět v románě také svoji dobu a sebe; ve Vojně a míru si Tolstoj, podobně jako Balzac, vytvořil svébytný imaginární svět, zalidněný stovkami postav, od autorových protagonistů — Andreje Bolkonského, Pierra Bezuchova, Nataši Rostovové až k episodním osobám, načrtnutým jedním tahem.

Že přistoupil k této obrovité historické fresce právě Prokofjev není nepochopitelné. Jedině on, hloubkou svého filozofického záběru a skladbným mistrovstvím si mohl dovolit zhudebnit to, co tak již zdánlivě neopakovatelně vyjádřil Lev Nikolajevič Tolstoj ve svém dvoudílném románě.

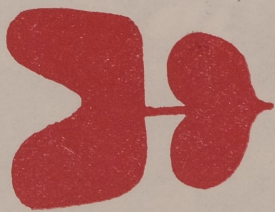
Prokofjev začal s kompozicí hned po začátku II. světové války a toto téma bylo v té době více než analogické. Dějiny opakovaly opět svůj bludný, začarovaný kruh...

„Podívejme se, všechno je už zelené . . .
tak brzy! I bříza, i stěmcha, i olše už
raší. . . Jen dub není vidět. Tady jeden.
On jediný se nechtěl poddat kouzlu jara
a nechtěl vidět ani jaro, ani slunce - jaro,
lásky, štěstí! - jako by říkal ten dub. Jak
to, že se vám nezprotiví ten stále hloupý
a nesmyslný klam. . . . Dub vyvolával
v Andrejovi, v jeho duši nové myšlenky,
beznadějně, ale smutně příjemné . . .“

Citace z románu L. N. Tolstého

*Neopakovatelný
a jedinečný
Sergej
Sergejevič
Prokofjev*

Rozsáhlé dílo Sergeje Prokofjeva je pro nás spjato s prvními 35 lety rozmachu Sovětského svazu.

Přestože žil od r. 1918 v cizině — koncertoval v Americe, ve Francii i u nás — neztrácel spojení se svou vlastí a vždy vystupoval jako stoupenec sovětského zřízení.

Na Západě dosáhlo jeho umění jako skladatele i klavíristy vysokého uznání. Počátkem třicátých let však na Prokofjeva stále tíživěji doléhá odloučení od vlasti. Po úspěšných koncertních turné v SSSR vrací se nakonec natrvalo domů. Již za pobytu v cizině usiloval o hudební vyjádření nového společenského řádu, který zvítězil v jeho vlasti. Tím více se tomuto úkolu věnoval doma. Svědectvím o tom jsou nejen mnohá hudební díla, ale i teoretické články týkající se soudobé hudby, i vzpomínky jeho přátel.

V současnosti nebyla vždy Prokofjevova hudba plně chápána a oceňována. S odstupem doby však stále jasněji vystupuje do popředí význam a gigantičnost jeho díla, v přímé současnosti vlastně nepřekonaná.

Jeho dílo i život tvoří v dějinách světové moderní hudby jednu z těch vzácných kapitol, které v sobě zahrnují jak zápas s odumírajícím životem a uměním staré společnosti, vzpouru proti ní, tak i uvědomělé úsilí o tvorbu a budování nového života, nového umění socialistické společnosti. Spolu s Mejercholdem, Tairovem, Vachtangovem, Ejzenštejnem, Pudovkinem, Majakovským, Jeseninem, Babelem,

Erenburgem a mnoha jinými náleží Prokofjev k oné legendární avantgardě, jež prováděla vítěznou revoluci a vyjádřila svým dílem její humanismus, grandiózní dynamiku a hrdinství.

Geniální tvorba S. Prokofjeva obsáhla všechny žánry hudebního umění. Za 45 let své vynikající tvůrčí činnosti napsal 130 děl, mezi nimi osm oper, sedm baletů, sedm symfonií, devět instrumentálních koncertů, více než třicet symfonických suit a vokálně symfonických děl, (oratoria, kantáty, poemy, balady), 15 sonát pro různé nástroje, několik instrumentálních děl komorních, nepočítaje hudbu k divadelním inscenacím a filmům.

Z výčtu lze konstatovat, že tematický obsah Prokofjevovy tvorby je mimořádně bohatý a rozmanitý. K pravému rozkvětu v tomto směru dospěl po svém návratu do vlasti. Galerie hrdinů, které S. Prokofjev oslavil ve svých dílech, se obohatila o nová pozoruhodná jména, bohatství témat se rozmnožilo o nové všelidské ideje. Žánrová pestrost rozkvetla novým tematickým obsahem, který Prokofjev čerpal v hrdinské minulosti ruského lidu, tak i ze dnů přímé současnosti. S velikou láskou a vroucností oslavuje ruská vojska v opeře „Vojna a mír“, v kantátě Alexandr Něvský, v hudbě k filmu Ivan Hrozný — vzrušeně a vlastenecky zní jeho díla věnovaná vznešeným dnům současnosti — kantáta „Zdravice“, oratorium „Na stráži míru“, VII. symfonie, opera Semjon Kotko.

Prokofjev našel nenapodobitelné hudební intonace k ruským pohádkám, jejichž

svět ho okouznil ve dnech mládí (balet Kamenný kvítek, Popelka),

Díla S. Prokofjeva mají různý tematický obsah, ale všechna jsou napsána výrazným individuálním rukopisem. A není v tom nic divného, že v evropské hudbě XX. století se objevily termíny — prokofjevovská melodika, prokofjevovská harmonie, prokofjevovská kadence, prokofjevovská instrumentace.

Byl nesmiřitelným nepřítelem všeho, co bylo šedivé, uhlazené, rafinovaně sentimentální, nasládlé „lívivé“. Žádal v umění smělé myšlenky, inspiraci, samostatnost v řešení uměleckých úkolů. Zůstal si věrný v kterémkoliv žánru, přitom však bral neobyčejně v úvahu specifičnost žánru i nároky auditoria. Byl také jedním z mála sovětských skladatelů, kteří během svého tvůrčího života byli vyznamenáni šestkrát Stalinovou cenou.

Poněvadž v Československu se Prokofjevovo dílo těšilo již od dob jeho koncertního turné (1933) veliké pozornosti a zájmu hudebních vrstev obecnostva a profesionálních hudebníků — jeho dílo bylo propagováno v mnoha provedeních — zejména pak jeho baletní a operní tvorba (přimát si udržovalo Brno — choreograf Ivo Váňa Psota uvedl téměř všechna vrcholná baletní díla včetně Šuta), nebudu se již rozepisovat o celkovém významu a hodnotě jeho tvorby. Zaměřím se především k tématu opery „Vojna a mír“, opeře, která u nás byla provedena v pražském Národním divadle v r. 1948. Je jisté, že tuto tolsto-

jovskou širokou a hluboce psychologickou tematiku si mohl dovolit zpracovat jedině Prokofjev — vzhledem ke své mimořádné inteligenci, intuici a schopnosti hlubokého psychologického ponoru do literární předlohy díla.

Opery „Vojna a mír“ si Prokofjev cenil nade všechna svá ostatní díla. Po neúspěších, jež postihly velkou část jeho oper, vložil do této skladby obrovské množství času, energie a lásky. Mnohokrát se k opeře vracel, znovu a znovu ji přepracovával (redakce díla trvala prakticky od r. 1941 — 1952). Vznikala za krutých podmínek Velké vlastenecké války. Tehdy většina předních sovětských umělců byla evakuována z Moskvy. Prokofjev zprvu žil na Kavkaze, pak ve střední Asii a později odjel do Permu, odkud se r. 1943 vrátil do Moskvy. Vojna a mír byla komponována v Tbilisi.

Nejprve byla napsána tak, že se počítalo s provedením na jednom večeru. Pak byla ale doplněna novými obrazy a změnila se v operu o 2 dílech pro dva večery. Prvá část byla inscenována v Leningradském Malém operním divadle r. 1946, druhá byla jen nastudována a neprovedena.

Po jisté době se Prokofjev znovu vrátil k této opeře a rozhodl se pro třetí redakci, znovu rozplánovanou na jeden večer. Pociťoval, že jednou z nejpodstatnějších vad opery je nedostatek ariózně melodických koncepcí, a vůbec „stísněnost“ široké melodiky a napsal do opery mnoho nových čísel — duet Nataši a Soni, téměř znovu zkomponované ariózo Andrejovo v I. obra-

zu, velkou Kutuzovovu árii a široké sborové finále.

Typické pro Prokofjeva skladatele byla schopnost hluboko se ponořit do obklopujícího jej života, postihnout rozmanité lidské city a nalézt pro jejich vyjádření výrazná a zapamatovatelná témata. S nenapodobitelným talentem jsou psány jeho scény lidského utrpení, jež ve svém dramatickém napětí dosahují krajního zvuku. S vroucností a neobvyklou filozofickou hloubkou jsou psány i scény lyrické. Proto je právě příznačné pro Prokofjeva, že v prvním obraze si vybírá ke zhudebnění právě monolog Andreje Bolkonského, jeho vnitřní monolog a zamyšlení nad starým dubem. Zhudebnit toto místo, literárně tak brilantní, si mohl dovolit jen Prokofjev, protože jeho hudba se naprosto ztotožnila s filozofickým záměrem Tolstého.

S dekorativními scénami historických událostí kontrastuje u Tolstojeho věčné mysterium lásky, rození a smrti. Především smrti. I to pochopil Prokofjev — proto nejpůsobivější obraz této opery zůstává smrt knížete Andreje Bolkonského. Prokofjev hudbou dokonale vyjádřil emotivnost a hloubku textu — smrt se svou záhadností, prchavostí a atmosférou tajemství. Vytváří zde to, čemu se říká kongeniálnost textu a hudby. Je tu ono prokofjevovské filozofické soustředění k jedinému pohledu „přes celý lidský věk“.

Prokofjev je v této opeře velkým mistrem formy. Jestliže jsou jednotlivé úryvky v jeho díle často nestejně úrovně a s místy svrchovaně geniálními vypadají mnohem méně významně, celek jeho díla

je vždy ideálně zkomponován a tím jsou i neutrální místa do značné míry ospravedlněna.

Jeho hudba je tu podivuhodně plastická, nikde se nemění v ilustraci, ale všude zářící, triumfující obrazností, překvapivě tlumočí vnitřní život jevu, v níž se projevuje emoce a smysl události.

Na závěr bych chtěla říci, že opera „Vojna a mír“ stejně jako celý skladatelský odkaz Prokofjevův je heroická hudba,

vybojovaná na životě s vášnivou neústupností velkých mistrů. Není tu nic, co by mohlo zmizet z této výrazné tváře Prokofjevova umění. Jeho dílo je jediným celkem, jedinou velkou myšlenkou a je na nás, abychom měli v sobě zrnko objevitelského ducha, básnického zraku, abychom si cestu do nitra prokofjevovské hudby otevřeli všude, kde se s ní jen setkáme.

—es—

V Prokofjevově osudu i tvorbě vystupují nejostřeji prvky tragické. To není ovšem v rozporu s jeho láskou k životu, ani s filosofickým optimismem, který mu pomohl, aby vykročil na velkou historickou cestu.

Na počátku našeho století se mistrů pokrokového umění zmocnil neklid. Ukázalo se, že zvětšelé estetické normy jsou lživé a protiumělecké. Sergej Sergejevič uměl nejen budovat, ale i rozvíjet. Tento navenek klidný, jakoby severský člověk byl uvnitř neobyčejně vášnivý. Jako jeden z prvních vyjádřil v hudbě bouře svého století. Vyrostl v předrevolučních letech. Znal dokonale abecedu klasické harmonie a miloval opravdovou harmonii. Avšak ještě více miloval pravdu. Dovedl v umění slyšet dobu.

Jeho cesta je v mnohém blízka cestě Pabla Picassa. Sergej Sergejevič také uměl pracovat v různých stylech, na každém kroku si odporovat, vše vyzkoušet a vše zahrnout a ve všem zůstat věrný svému cíli a svému uměleckému svědomí. Zavrhl svět, v němž byl slavný. Chtěl pracovat pro svůj lid a pro budoucnost. Zakusil mnoho zkoušek, avšak neklesl na duchu. Nevzdal se, a zemřel duševně mlád, odvážný a nesmiřitelný. Byl to velký člověk, a ti, kdož přijdou po nás, nebudou moci pochopit těžkou a slavnou dobu, kterou my ještě můžeme nazvat naší dobou, jestliže se nezaposlouchají do děl Sergeje Prokofjeva o nezamyslí se nad jeho neobyčejným osudem.

[1955] Ilja Erenburg

OPERA STÁTNÍHO DIVADLA V OSTRAVĚ, LAUREÁT STÁTNÍ CENY

SERGEJ SERGEJEVIČ PROKOFJEV

Vojna a mír

opera o 12 obrazech

Libreto podle stejnojmenného románu L. N. Tolstého napsali

S. Prokofjev a M. Mendělsionová

Přeložil / Ferdinand Pujman

Dirigent / zasloužilý umělec Jiří Pinkas

Režisér / zasloužilý umělec Ilja Hylas

Sbormistr / Karel Kupka

Choreograf / zasloužilý umělec Albert Janíček

II. dirigent / Václav Návrat

Asistent režie / Květa Ondráková

Výtvarník scény / Květoslav Bubeník j. h.

Výtvarník kostýmů / M. Romberg a H. Müllerová j. h.

Korepetice / Drahomíra Ritzová, Jaromír Šalamoun

PREMIÉRA 9. ČERVNA 1976 V DIVADLE ZDEŇKA NEJEDLÉHO V OSTRAVĚ

Starý kníže Bolkonskij
Andrej Bolkonskij
Marja Bolkonská
Hrabě Rostov
Nataša
Soňa
Pierre Bezuchov

Elen Bezuchovová
Anatolij Kuragin
Dolochov
Marja Achrosimovová
Marja Peronská
Petrohradský šlechtic
Děnisov
Starý sluha Bolkonských
Panská
Matrjoša, cikánka
Balaga, kočí
Duňaša, panská Rostovových
Maršál Kutuzov
Generál de Tolly
Generál Beningsen
Generál Jermolov
Pobočník Andreje Bolkonského
Mavra Kuzminična
Ivanov, zajatec
Napoleon
Maršál Berthier
Maršál Devout
I. pobočník
II. pobočník
Kapitán Ramballe
Poručík Bonnet
Velitel stráže

Inspicient

Text sleduje

ROBŮS AZEBNÍ

Jaromír Vavruška
Pavel Červinka / Pavel Kamas j. h.
Eva Gebauerová-Phillips
Jan Kyzlink / Karel Průša
Mária Turňová
Bohuslava Jelínková
Michael Kozelský /
národní umělec Ivo Žídek j. h.
Drahomíra Drobková
Josef Ábel / Vladimír Krejčík j. h.
Jiří Čep
Zdeňka Diváková
Věra Nováková
zasloužilý umělec Lubomír Procházka
Vladimír Mach
Vojtěch Zouhar
Radmila Minářová
Alena Kupková
Jiří Paderta
Miloslava Ostatnická
Jan Kyzlink / Karel Průša
Jaroslav Hlubek
Vojtěch Zouhar
Jaromír Vavruška
Zdeněk Lazar
Alena Havlicová
Karel Černý
Čeněk Mlčák
Jiří Paderta
Jiří Čep
zasloužilý umělec Lubomír Procházka
Ladislav Malínek
Karel Rzepa
Josef Ábel / Josef Rada
Radoslav Svozil

Josef Jakš

Emílie Hudcová / Anna Kubínová

obsah opery

II. OBRAZ

PLES U KATEŘINSKÉHO VELMOŽE

Válka se rozhořivala a její dějiště se blížilo k ruským hranicím. Napoleon se chystal k úderu. Život v zemi však běžel zdánlivě nerušeně dál.

I. OBRAZ

LETNÍ SÍDLO HRABĚTE ROSTOVA V OTRADNÉM

Mladý kníže Andrej Bolkonskij musel v poručnických záležitostech svých statků zajet k újezdnímu maršálkovi šlechty, jímž byl Ilja Andrejič Rostov. Uplynul již rok od smrti mladické ženy, kněžny Bolkonské a knížeti stále připadalo, že jeho sny a naděje na štěstí již dávno skončily. Lehkým kočárem projíždí jarním lesem, pohřížen v neveselé myšlenky.

„PODÍVEJME SE, VŠECHNO JE UŽ ZELENÉ... TAK BRZY! I BŘÍZA I STŘEMCHA, I OLŠE UŽ RAŠÍ... JEN DUB NENÍ VIDĚT. TADY JEDEN. ON JEDINÝ SE NECHTĚL PODDAT KOUZLU JARA A NECHTĚL VIDĚT ANI JARO, ANI SLUNCE — JARO, LÁSKA, ŠTĚSTÍ! JAKO BY ŘÍKAL TEN DUB. JAK TO, ŽE SE VÁM NEPROTIVÍ TEN STÁLE HLOUPÝ A NESMYSLNÝ KLAM.

DUB VYVOLÁVAL V ANDREJOVI, V JEHO DUŠI NOVÉ MYŠLENKY, BEZNADĚJNÉ, ALE SMUTNĚ PŘÍJEMNÉ.“

Stačí však jedině, nahodilé setkání s nejmladší dceruškou hraběte Rostova — Natašou a Bolkonskij jihne. Zamuluje se do toho něžného, čistého děvčátka, které rovněž zjišťuje jakýsi nepoznaný ještě, podivný neklid.

Vyrcholením plesové sezóny Petrohradu je ples u kateřinského velmože, který má počít svou přítomností samotný car. Schází se tu elita petrohradské společnosti, mezi nimi i kníže Andrej Bolkonskij a jeho věrný přítel Pierre Bezuchov s chotí Elen.

Ovšem největším zážitkem je tento ples pro Natašu Rostovovou — je poprvé uvedena do společnosti. Unesena přepychem, září světel, množstvím neznámých lidí a přepychových toalet tu stojí ještě děvčátko, ale přece již žena, čekající dychtivě na svou příležitost.

Osudně se tu setkává opět s Andrejem Bolkonským, který ji první vyzve k tanci. Okouzlen čistotou, půvabem a nedotčeností Natašinou požádá o její ruku.

„KNÍŽE ANDREJ VYKROČIL SMĚREM, KTERÝ MU OZNAČIL PIERRE. NATA-

ŠIN OBLIČEJ, PLNÝ ZOUFALSTVÍ A ÚZKOSTI, PADL KNÍŽETI ANDREJOVI HNED DO OČÍ. POZNAL JI, UHÁDL JEJÍ POCITY, POCHOPIL, ŽE JE TO JEJÍ PRVNÍ PLES. PŘIKROČIL K NATAŠE, ZDVIHL RUKU, ABY JI OBJAL V PASE, JEŠTĚ DŘÍVE NEŽ DOPOVĚDĚL VYZVÁNÍ K TANCI. POŽÁDAL JI O KOLO VALČÍKU. NATAŠINA TVÁŘ, V NÍŽ SE ZRAČILA ÚZKOST SE ROZZÁŘILA NAJEDNOU ŠTASTNÝM, DĚTSKÝM ÚSMĚVEM. „DÁVNO JSEM NA TEBE ČEKALA“ JAKOBY ŘÍKALA S ÚSMĚVEM, KTERÝ ZVÍTĚZIL, AČ SLZY UŽ BYLY NA KRAJÍČKU...“

III. OBRAZ

NÁVŠTĚVA U BOLKONSKÝCH

Starý kníže Bolkonskij nepřeje sňatku Andreje s Natašou. Přijímá s ironií a sarkasmem hraničící s nezdvořilostí Rostova s dcerou.

Syna však posílá na rok za hranice a předpokládá, že rok odloučení pomůže jeho záměru.

IV. OBRAZ

SPOLEČNOST U HRABĚNKY BEZUCHOVOVÉ

Nataša, ta šťastná Nataša je na jednu opuštěná. Snoubenec je za hranicemi a dívka neustále myslí na svou lásku.

Je pozvána do společnosti krásné, ale lehkomyšlné Elen Bezuchovové. Její bratr Anatol, známý svými četnými milostnými pletkami, se zamiloval do něžné Nataši. Zkušená Elen chce dopřát bratru milého rozptýlení a vše zařídí tak, aby Anatol mohl zůstat s Natašou sám. Vašnivý a prudký muž, vyznává dívence Nataše lásku a přemlouvá ji k únosu. Po odjezdu Andrejově precitlivělá Nataša podléhá prudkému útoku Kuraginovu.

V. OBRAZ

PŘÍPRAVA K ÚNOSU

Přítel Anatola Kuragina, Dolochov, ač stejně lehkomyšlný, uvědomuje si přeci riziko Kuraginova počínání a snaží se přítele přemluvit, aby od svého záměru upustil.

Vše je zbytečné. Anatol plane vášní a je pevně rozhodnut Natašu unést přes hranice. Jejich záměr je však v poslední chvíli prozrazen.

VI. OBRAZ

V BYTĚ PIERRE BEZUCHOVA

Pierre Bezuchov, nešťastný v manželství s Elen, věrný přítel Bolkonského se dozví o bezcharakterním jednání svého švagra a ve vzrušeném rozhovoru s Anatolem, získává od něj Natašiny dopisy a peníze a vy-

obsah opery

hrůžkami donutí Kuragina opustit Moskvu.

Zoufalé Nataše pak šetrně sděluje, že Anatol ji oklamal a že je dávno ženat. Sám pak tomuto oklamanému a opuštěnému děvčátku vyzná lásku a prosí, aby v jakékoliv těžké situaci se obrátila na něj.

Rozrušen odchází od Rostovových a dovídá se, že Napoleon napadl Rusko.

VII. OBRAZ

BOJIŠTĚ PŘED BITVOU U BORODINA

Andrej Bolkonskij se hlásí v generálním štábu vrchního velitele Kutuzova. Plukovník Děnisov jej současně žádá o možnost za-

hájit partyzánskou válku proti vetřelcům.

Andrej ač hodností je určen do štábu, žádá Kutuzova, aby mohl zůstat u svého pluku. Zde, uprostřed svých vojáků se setkává se svým nejuvěrnějším přítelem — Pierre Bezuchovem. Oba jakoby tušili, že se vidí naposled.

VIII. OBRAZ

HLAVNÍ STAN CÍSAŘE NAPOLEONA

Císař znepokojeně pozoruje bitvu — není spokojen s hlášením svých důstojníků a je neobyčejně podrážděn.

„NAPOLEON ZAKOUSEL TĚŽKÝ POCIT ČLOVĚKA, KTERÝ MAJE ŠTĚSTÍ VE

HŘE, ZTŘEŠTĚNĚ ROZHAZUJE PENÍZE A VŽDYCKY VYHRÁVÁ, AŽ NAJEDNOU, PŘÁVĚ VE CHVÍLI, KDY SI VYPOČÍTAL VŠECHNY EVENTUALITY, POZNÁ, ŽE ČÍM CHYTŘEJI VYNESE, TÍM URČITĚ PROHRAJE.

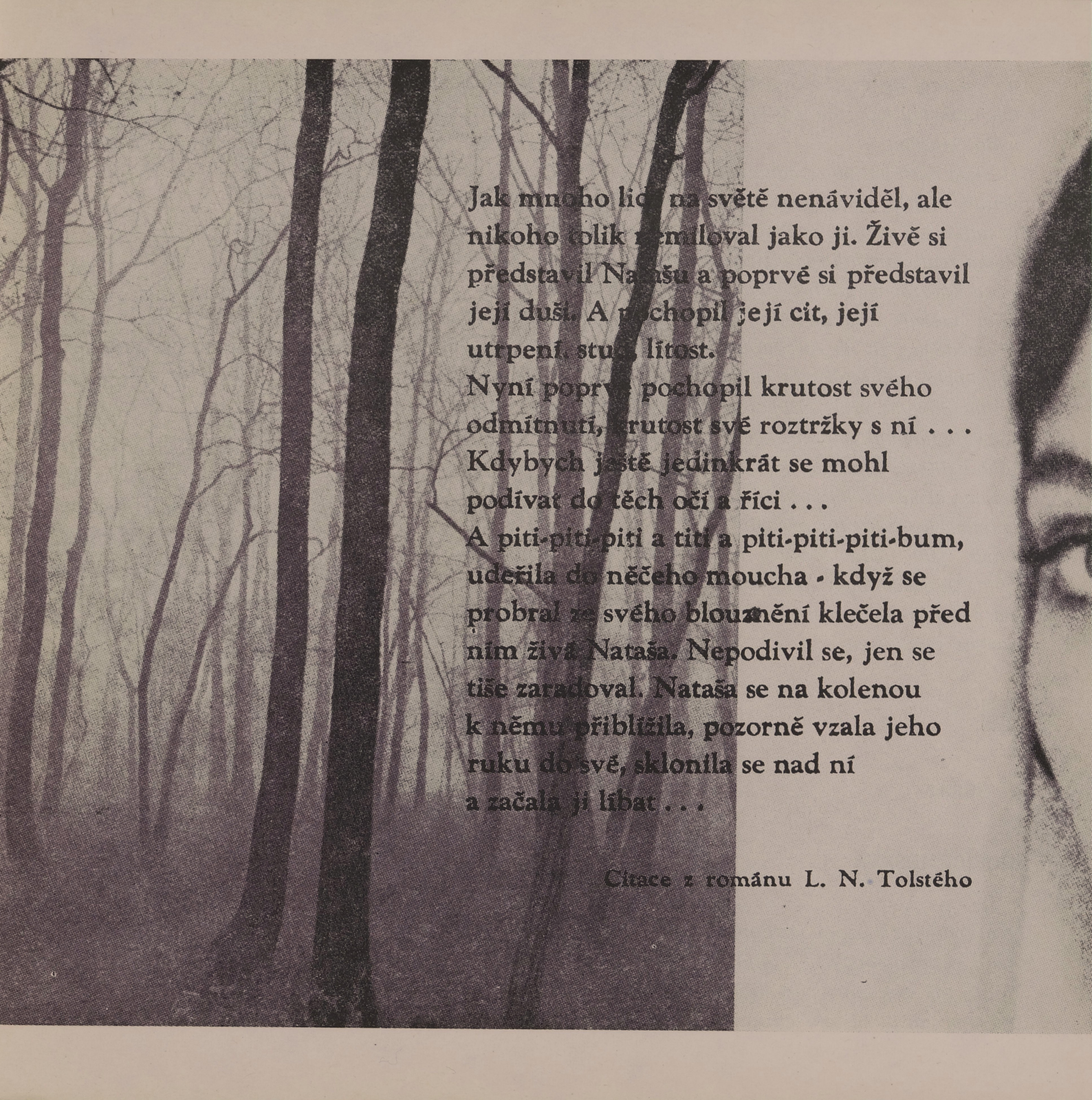
VOJSKA BYLA TÁŽ, GENERÁLOVÉ TÍŽ, STEJNĚ PŘÍPRAVY, STEJNÁ I DISPOZICE, I NEPŘÍTEL BYL JAKO U SLAVKOVA; AVŠAK STRAŠLIVÝ ROZMACH PAŽE PADAL JAKO ROZČAROVANÝ DO PRÁZDNA.“

Rusové stáli v hustých řadách za kurhanem a jejich děla neustále duněla a kouřila podél jejich fronty. To už nebyla bitva. Pokračovalo jen zabíjení, které nemohlo přinést rozhodnutí ani ve prospěch Rusů, ani Francouzů...

IX. OBRAZ

PORADA V GENERÁLNÍM ŠTÁBU KUTUZOVA

Velení ruského vojska se dohaduje o dalším postupu bitvy. Kutuzov, přestože vyslechne všech-

Jak mnoho lidí na světě nenáviděl, ale nikoho nikdy nemiloval jako ji. Živě si představil Natašu a poprvé si představil její duši. A pochopil její cit, její utrpení, stud, lítost.

Nyní poprvé pochopil krutost svého odmítnutí, krutost své roztržky s ní . . .
Kdybych ještě jedinkrát se mohl podívat do těch očí a říci . . .

A piti-piti-piti a titi a piti-piti-piti-bum, udeřila do něčeho moucha - když se probíral ze svého blouznění klečela před ním živá Nataša. Nepodivil se, jen se tiše zaražoval. Nataša se na kolenou k němu přiblížila, pozorně vzala jeho ruku do své, sklonila se nad ní a začala ji líbat . . .

Citace z románu L. N. Tolstého

ny názory generálů, z taktických důvodů nařizuje vyklidit a vydat Moskvu.

Moskva musí být ponechána nepříteli. Vojska musí ustoupit a je nutno dát k tomu rozkaz. Vydat tento strašný rozkaz zdálo se Kutuzovovi stejné, jako se zřící velení armády. Ale byl přesvědčen, že je předurčen, aby Rusko zachránil a že jedině z toho důvodu, proti vůli carově a z vůle lidu byl vybrán za vrchního velitele. Spása Ruska závisela na armádě a bylo výhodnější odvážit se ztráty armády v bitvě, nebo vydat Moskvu bez boje. Odpověď byla jednoznačná a Moskva se začala na jeho rozkaz vyklizovat.

X. OBRAZ

HOŘÍCÍ MOSKVA

Moskva je už z velké části opuštěná. Napoleonův triumfální vstup tak dokonale narežírován se nezdařil. Zůstalo jen pros-

té obyvatelstvo, které již nemělo kam utéci a domobrana, která páčila zásoby, aby se nedostaly do rukou Francouzů. Moskvu neopouští ani hrabě Pierre Bezuchov. Zůstává tu, aby byl svědkem tohoto hrůzného dění. Dovídá se, že Rostovovi již odjeli z Moskvy, veškeré své vozy dali k dispozici raněným, mezi nimiž jede i smrtelně raněný kníže Andrej Bolkonskij.

XI. OBRAZ

SMRT ANDREJE BOLKONSKÉHO

Smrtelně raněný Andrej jede na vozech Rostovových. Přenocují v náhodné vesnici — Nataša zoufalá pomyšlením na zraněného Andreje se v noci odváží navštívit světnici, ve které je uložen. Andrej blouzní — neustále se pohybuje mezi mdlobami a vědomím — konečně Natašu poznává. Jejich štěstí je nezměřitelné. Nataša veškerou

silou svého citu a silou svého mládí chce udržet prchající život milovaného Andreje. Uniká jí však pod rukama, které zůstávají tak zoufale prázdné ...

XII. OBRAZ VÍTĚZSTVÍ RUSKÝCH VOJSK

Francouzská porážka je dovršena. Veškerou sílu tohoto mohutného Napoleonova vojska vsákla do sebe ruská zem. Francouzská vojska ustupují, jsou osvobozeni ruští zajatci, mezi nimi i Pierre Bezuchov. Kutuzov oslavuje sílu ruského lidu, který vyhnal nepřítele ze své země. Francouzi prchali bezhlavě, a proto stačilo jen nezastavovat jejich pohyb. Velká ruská armáda šla Francouzům v patách, připravena použít síly v případě, že by se zastavili ...

Vedoucí technického provozu / Václav Kožušník
Jevištní mistři / Jan Benek / Zdeněk Václavek
Mistr osvětlení / Oldřich Malý
Vedoucí vlásenkárny / Vojmil Nytra
Vedoucí garderobiér / Zdeněk Slíva
Vedoucí rekvizit / Jaroslav Laštovička
Vedoucí dekoračních dílen / Ing. Zdeněk Schöwälder
Vedoucí dámské krejčovny / Bohuslava Čiháková
Vedoucí pánské krejčovny / Milan Mončka

Vydalo Státní divadlo v Ostravě, nositel Řádu práce v redakci Evy Sýkorové. Grafická úprava a obálka Miroslav Tittler. Typografická spolupráce Antonín Mosler. Vytiskly Moravské tiskařské závody n. p. Olomouc, provoz 22, Ostrava 1, Hollarova 14

Cena 3 Kčs

Státní divadlo

Ostrava

nositel Řádu práce